

Mun koira ei tykännyt ja muita väärinkäsityksiä hajutöistä.

Katja Nortunen-Illman

Kuka Katja?

Toinen Vainuvoiman yrittäjistä
Hajutyöskentelyyn erikoistunut kouluttaja
Eläinten kouluttaja (at)
Käyttäytymisanalyttisen eläinkoulutuksen asiantuntija

Koiratausta

Cockeri Kara 2012-2020, mejä, agility, pelastuskoiratoiminta
X-rotu Sonet 2015-2024, Elämä. Agilityn alkeita, hajutyöskentely.
Weimarinseisoja Havu 2021-, pelastuskoiratoiminta,
hajutyöskentely.
Cockeri Särki 2024-, hajutyöskentely.

Kouluttamista L-SSK, VSPK, Vainuvoima.

Mitä hajutyöskentely oikeastaan on?

- On hyvä hahmottaa, että *hajutyöskentely* ei tarkoita mitään ja samalla se tarkoittaa kaikkea.
- Hajutyöskentely voi olla mitä tahansa, missä koira haistelee.
- ”Kokeilin jo hajutyöskentelyä, mutta minä/koira ei tykätty” on sama, kuin toteaisi kokeilleensa ”liikuntaa”, mutta ei tykännyt siitä.

Kaikki koirat haistelevat

- “Ensimmäisenä ja viimeisenä toimii nenä”
- Koirat haistelevat aina.
- Eroja on mm. fyysisessä rakenteessa ja motivaation suuntautumisessa.
- Voidaan tarkastella mitä, missä, milloin ja kauanko koira haistelee.

Alussa ei tarvitse tietää minne on matkalla.

- Alkukoulutuksen voi tehdä samalla tavalla, vaikka
  - Ei vielä tietäisi, mihin tähtää
  - Tähtäisi sienikoiraksi, nosework-kokeisiin, pelastuskoiraksi tai kotona kaukosäätimen etsijäksi.
- Aina on hyvä ikä aloittaa
- Erikoistuminen tapahtuu myöhemmin

”Kunhan koiralla on kivaa” -> Riittääkö, että koira etsii ruokaa tai leluja? Tai sukkiä. Vai haluatko vähän jotain enemmän, tarkemmin, ohjatumminkin, niin ja ilmaisun?

Jos ei sitten kuitenkaan riitä...

- Aloita koulutus niin, että koira etsii ruokaa tai lelua tai niitä sukkiä.
- Mieti kuntoon selkeys ja motivaatio, niillä pääsee jo todella pitkälle.

Hajutyöskentely ja oppimisen periaatteet

Operantti

- Vahvisteet ja heikenteet eli käyttäytymisen seuraukset vaikuttavat tuleviin käyttäytymisiin.
- Hajutyöskentelyä voi ja kannattaa kouluttaa, ei vain toivoa parasta.
- Oppimisen periaatteet pätevät!

Respondentti

- Koira oppii myös asioita, joita emme (tietoisesti) vahvista tai ole vahvistamatta. Ne Pavlovin koirat ja kuolaaminen metronomin äänen kuullessaan.
- Tämä ns. klassinen ehdollistuminen on hyvä muistaa:
- Mitä koira alkaa yhdistää kohdehajuunsa?

Miten aloittaa?

- Huolimatta siitä mihin tähtää hajutyökoiralle kannattaa kouluttaa ensimmäisenä tehokas ja keskittynyt nuuskutus
  - Poikkeamat haistelussa on jatkossa helppo huomata ja tarvittaessa tehdä korjausliikkeet ajoissa
  - Onko haistelutehokkuus 50 %, 70 % vai peräti 100 %? Vai jotain muuta?
  - Jo pidempään harrastanut: Haisteleeko koirasi eri asioita eri tehoilla?
- Erilaiset etsintätekniikat ja ilmaisu voidaan kouluttaa, vaikka lopullinen tavoite ei vielä olisi selvillä
  - Harjoitushajun käyttö mahdollistaa harjoittelun hyvin pitkälle
  - Mahdolliset ongelmat eivät yhdisty lopulliseen kohdehajuun

Työkalu: Preferenssitestit

- Preferenssitesti nimensä mukaisesti testaa, mikä on testattavan suosikki annetuista vaihtoehdoista
  - Valinnat eivät (välttämättä tai yleensä) ole pysyviä!
- Voidaan testata esimerkiksi
  - Vahvisteiden laatua
  - Etsittävää kohdetta (etenkin harjoitushaju alkukoulutuksessa)
- Vaihtoehdot asetellaan saataville ja koiran annetaan valita
  - Vaihtoehdoille voi myös opettaa symbolit, joista koira valitsee

Työkalu: Preferenssitestit

- Esimerkiksi vahvisteet:
  - Pikaversio: ota kahta eri ruokavahvistetta, yksi laatu / käsi. Sulje kädet väljästi nyrkkiin ja anna koiran haistaa ensin toista, sitten toista. Tuo sitten kädet lähemmäksi koiran eteen ja katso, kumpaa koira tavoittelee enemmän.
  - Pidempi versio: asettele eri ruokavahvisteet lattialle erilleen toisistaan ja päästä koira syömään haluamassaan järjestyksessä. Toista muutaman kerran, kirjaa ylös vaihtuuko valintajärjestys. Voit ennen vapauttamista antaa koiran hetken katsoa tarjolla olevia ruokia.
  - Lelun kanssa: Pidä lelut näkyvillä käsissä tai lattialla, anna koiran valita mieluisin. Malta odottaa, että koira ehtii tehdä päätöksen. Lelun kanssa huomioi, että irrotus on sujuva ja leikki koiraa palkitseva.

Työkalu: Preferenssitestit

- Esimerkiksi harjoitushaju:
  - Tee ensin 2-3 etsintää lelulla ja sitten 2-3 etsintää ruualla (tai toisinpäin, koirasta riippuen).
  - Havainnoi, miten etsittävä kohde vaikuttaa etsintään:
  - Lähteekö koira etsintöihin yhtä innokkaasti? Haisteleeko samalla tavalla?
  - Mitä koira tekee tehdessään löydön?
  - Erot tulevat näkyviin vasta muutaman toiston jälkeen (seuraukset muokkaavat tulevia käyttäytymisiä!)

“Mun koira ei tykännyt”

Ei tykännyt mistä?

- (Yhdestä) kohdehajusta?
- Harjoittelusta?
- Paikasta?
- Palkasta?
- Epäselvistä ohjeista?

Vai ei ehtinyt oppia?

Vai ei kyennyt edes ymmärtää?

Jäittekö jumiin?

- Koira haistelee lenkillä ei ole sama, kuin että koira haistelisi kurssilla
  - ainakaan täysin merkityksetöntä hajua, josta saa kehnoa palkkaa
  - ”opeta sille kong” -> Konglelu ei itsessään ole taikakalu
- Treenitila, muut koirakot tai jokin muu ympäristössä oleva asia vie koiran huomion, eikä harjoittelu etene
  - Mitä asioita voisi muuttaa, jotta keskittyminen paranisi?
  - Onko harjoittelun perusedellytykset kunnossa?

Jättekö jumiin?

- Ohjeistus on epäselvää, kenties myös ohjaajalle itselleen?
  - Voiko harjoittelua pilkkoa vielä pienempiin palasiin?
- Harjoittelu on alkuvaiheessa edennyt, mutta sitten sakkaa
  - Osaako koira *oikeasti*, myös kun harjoittelu vaikeutuu?
  - Miten uudet taidot on rakennettu? Onko yleistetty?
- Liikaa uutta liian lyhyessä ajassa – perusteiden rakentaminen vie aikaa

Hajutyöskentely ja 4 F

- Stressiä ilmentävät käyttäytymiset eli 4 F esimerkkejä:
- Flight – haistelee maata
- Fight – haukkuu ohjaajalle, käyttää hampaita tai tassuja
- Freeze – toiminnot hidastuvat tai koira lakkaa työskentelemästä
- Fawn / Flirt / Fool around – ”tyhjäkäynti”, katselijoiden mielistely

- Tylsää vai vaikeaa tai paineistavaa?
- ”Perseilee”/”komentaa” vai välttelee epämukavaa?

Yhdessä vai itsenäisesti?

- Tavoitteena on itsenäisesti työskentelevä etsijä, mutta ohjaajaakin tarvitaan
  - Ohjaaja valvoo alueen läpikäymisen ja kuittaa löydöt
- Järjestelmällisyyden rakentaminen on koulutusvaihe ja ylläpidettävä taito
- Tunnistatko oletko mahdollistaja vai ratkaisija; kumpi tekee työn?

vainuvoima

— HAJUTÖITÄ & -HARRASTUKSIA —

KIITOS!

vainuvoima.fi

info@vainuvoima.fi

koirakouluvainuvoima

vainuvoima